

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA QUẢN LÝ VĂN HOÁ NGHỆ THUẬT

TRẦN THỊ ĐẸP

CÔNG TÁC QUẢN LÝ LỄ HỘI CỔ TRUYỀN
TẠI ĐÌNH GIẾNG TANH HUYỆN YÊN SƠN, TỈNH TUYÊN QUANG

Chuyên ngành: Quản lý Văn hóa - Nghệ thuật

KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH QUẢN LÝ VĂN HÓA

Người hướng dẫn khoa học: Th.S. Nguyễn Văn Trung

HÀ NỘI - 2014

LỜI CẢM ƠN

Nghiên cứu về lễ hội của quê hương là tâm huyết của tôi trong suốt bốn năm theo học tại trường Đại học Văn hóa Hà Nội. Để hoàn thiện đề tài, tôi xin gửi lời cảm ơn sâu sắc đến Ban Giám hiệu, các thầy cô giáo - giảng viên Trường Đại học Văn Hóa Hà Nội đã tâm huyết truyền đạt những tri thức cho tôi trong suốt bốn năm học tại trường.

Trong khi thực hiện khảo sát thực tế để thu thập thông tin, tôi cũng nhận được sự giúp đỡ của các ban ngành, tổ chức tại địa phương. Tôi xin chân thành cảm ơn Phòng Văn hóa, Phòng Dân tộc huyện Yên Sơn, tỉnh Tuyên Quang; Ủy ban nhân dân - Ban Văn hóa xã Kim Phú, huyện Yên Sơn, tỉnh Tuyên Quang; Ban quản lý lễ hội đình Giếng Tanh đã cung cấp cho tôi những thông tin, tài liệu hữu ích cho đề tài.

Tôi đặc biệt gửi lời cảm ơn chân thành đến Ths. Nguyễn Văn Trung - Giảng viên Trường Đại học Văn Hóa Hà Nội, người thầy đã tận tình chỉ bảo, hướng dẫn tôi trong suốt quá trình thực hiện đề tài.

Tôi cũng xin cảm ơn những người thân, bạn bè đã ủng hộ về mặt tinh thần để tôi hoàn thiện đề tài. Đề tài được thực hiện trong khoảng thời gian ngắn, bởi vậy có thể có những thiếu sót, kính mong nhận được đóng góp để đề tài được hoàn thiện hơn.

Người viết

Trần Thị Đệp

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
CHƯƠNG 1: VAI TRÒ CỦA QUẢN LÝ VĂN HÓA ĐỐI VỚI VIỆC BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY NHỮNG GIÁ TRỊ CỦA LỄ HỘI CỔ TRUYỀN TẠI VIỆT NAM	10
1.1. Tổng quan về lễ hội cổ truyền	10
1.1.1. Khái niệm lễ hội và lễ hội cổ truyền	10
1.1.2. Vai trò của lễ hội cổ truyền trong đời sống tinh thần của nhân dân	12
1.2. Công tác quản lý văn hóa đối với bảo tồn và phát huy giá trị của lễ hội	14
1.2.1. Thực trạng tổ chức lễ hội ở nước ta	14
1.2.2. Khái niệm quản lý	16
1.2.3. Quản lý lễ hội	17
1.2.4. Vai trò của quản lý văn hóa đối với bảo tồn và phát huy giá trị lễ hội ..	18
1.2.5. Chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về quản lý, tổ chức lễ hội	20
1.2.6. Một số mô hình quản lý, tổ chức lễ hội cổ truyền hiện nay	22
CHƯƠNG 2: THỰC TRẠNG CÔNG TÁC QUẢN LÝ, TỔ CHỨC LỄ HỘI ĐÌNH GIẾNG TANH – HUYỆN YÊN SƠN, TỈNH TUYÊN QUANG TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY.....	28
2.1. Khái quát về Huyện Yên Sơn, Tỉnh Tuyên Quang	28
2.1.1. Địa lý tự nhiên.....	28
2.1.2. Đặc điểm kinh tế	28
2.1.3. Đặc điểm văn hóa - xã hội và dân tộc học.....	31
2.1.4. Lễ hội đình Giếng Tanh - Huyện Yên Sơn, Tỉnh Tuyên Quang	31
2.2. Giá trị của lễ hội Đình Giếng Tanh	42
2.2.1. Giá trị văn hóa.....	42
2.2.2. Giá trị lịch sử.....	51
2.2.3. Giá trị nhân văn.....	52
2.3. Thực trạng hoạt động quản lý, tổ chức lễ hội cổ truyền tại đình Giếng Tanh	56

2.3.1. Quy trình quản lý, tổ chức lễ hội đình Giếng Tanh hiện nay	56
2.3.2. Quản lý, tổ chức nội dung hoạt động lễ hội.....	59
2.3.3. Quản lý nguồn lực cho lễ hội.....	63
2.3.4. Quản lý, bảo vệ khu di tích, cơ sở thờ tự	64
CHƯƠNG 3: NÂNG CAO HIỆU QUẢ CÔNG TÁC QUẢN LÝ, TỔ CHỨC LỄ HỘI ĐÌNH GIẾNG TANH TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY.....	66
3.1. Đánh giá thực trạng hoạt động quản lý, tổ chức lễ hội cổ truyền tại đình Giếng Tanh.....	66
3.1.1. Thuận lợi.....	66
3.1.2. Khó khăn.....	68
3.2. Giải pháp nâng cao hiệu quả công tác quản lý, tổ chức lễ hội đình Giếng Tanh	70
3.2.1. Những đề xuất chung.....	70
3.2.2. Hoàn thiện mô hình quản lý kết hợp vai trò tự quản của cộng đồng với sự trợ giúp của nhà nước đối với lễ hội đình Giếng Tanh.....	77
KẾT LUẬN.....	80
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	82
PHỤ LỤC.....	85

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Lễ hội là hình thức sinh hoạt văn hóa cộng đồng, thông qua lễ hội thể hiện tình cảm, trí tuệ, lễ sống, khuynh hướng thẩm mỹ và khát vọng vươn tới các giá trị chân - thiện - mỹ của nhân dân. Lễ hội còn là phương tiện hữu hiệu nhất để biểu hiện những đặc trưng văn hóa của từng dân tộc, những giá trị tốt đẹp đôi khi bị mất đi hay biến đổi trong đời sống sinh hoạt hàng ngày nhưng bằng cách nào đó, chúng vẫn được tái hiện trong các lễ hội truyền thống. Chính vì vậy, Giáo sư Trần Quốc Vượng trong cuốn *Văn hóa Việt Nam, tìm tòi và suy ngẫm* đã nhận định: “Lễ hội còn là sản phẩm và biểu hiện của một nền văn hóa”^[15].

Nhiều năm qua, lễ hội truyền thống ở Việt Nam đã trải qua những bước thăng trầm: có khi lắng xuống, có khi lại phát triển ồ ạt, thiếu tính tổ chức. Trong những nguyên nhân của thời kỳ lắng xuống ấy có thể kể đến những nguyên nhân khách quan như chiến tranh hay kinh tế đất nước còn nhiều khó khăn; trong những nguyên nhân chủ quan phải kể đến việc nhận thức và cách thức quản lý của các nhà quản lý văn hóa - xã hội; có lúc người ta coi tổ chức lễ hội là một sự lãng phí, tốn kém tiền của của nhân dân, là mê tín dị đoan nên đã đưa ra những quyết định quản lý lễ hội nặng về cấm đoán hành chính, thiếu căn cứ khoa học. Chính vì thế, nhiều lễ hội truyền thống không được vận hành theo đúng qui luật của văn hóa, nhiều giá trị văn hóa đặc sắc của lễ hội theo đó cũng bị mai một dần.

Trong những năm gần đây, tình hình dường như có xu hướng ngược lại, lễ hội phát triển ồ ạt, không được định hướng một cách có tổ chức, khoa học và nhiều yếu tố ngoại lai đã xuất hiện trong lễ hội. Các nhà quản lý văn hóa đã nhận thức rõ hơn về lễ hội và coi lễ hội là nhu cầu thực sự, khách quan của nhân dân, nhu cầu này cần phải được thoả mãn một cách chính đáng. Tuy nhiên, họ lại phải đứng trước một tình huống quản lý không hề đơn giản: không thể đưa ra những quyết định cấm

như thời kỳ trước đây, nhưng cũng chưa thể đưa ra những quyết định khác có thể định hướng, điều chỉnh tình trạng phát triển ồ ạt của lễ hội hiện nay.

Văn hoá của người Cao Lan ở Tuyên Quang, trong đó có lễ hội truyền thống đã có từ lâu đời, trở thành một bộ phận không thể tách rời của văn hoá các dân tộc ở Việt Nam. Những giá trị văn hoá trong lễ hội đã hình thành nên cốt cách tinh cảm, diện mạo của cộng đồng người Cao Lan. Những lễ hội ấy được lưu truyền từ đời này sang đời khác, trải qua những thăng trầm biến động của lịch sử, được chắt lọc, bổ sung trở thành bản sắc văn hoá rất riêng của người Cao Lan, trong số đó phải kể đến lễ hội đình Giếng Tanh ở huyện Yên Sơn. Đây là nơi tái hiện lại những sinh hoạt văn hóa truyền thống được lưu truyền qua nhiều thế hệ người Cao Lan ở làng Giếng Tanh, xã Kim Phú. Nhưng hiện nay trước thực trạng lối sống của người dân nơi đây đang bị “Kinh hóa” - hệ quả của quá trình giao lưu và tiếp biến văn hóa giữa hai dân tộc, lễ hội không còn giữ được những đặc sắc văn hóa vốn có trong lịch sử, các hoạt động trong lễ hội bị giản lược hoặc thay đổi đôi chỗ khác xa với bản chất vốn có của nó. Việc nhận diện đầy đủ và nghiên cứu chuyên sâu, có hệ thống về lễ hội này sẽ hỗ trợ đắc lực cho công tác quản lý lễ hội nói riêng và quản lý văn hóa nói chung.

Lễ hội đình Giếng Tanh là lễ hội làng được tổ chức ở quy mô cấp xã những tầm ảnh hưởng của nó lan tỏa và đã khẳng định được vị trí của mình trong đời sống tinh thần của người Cao Lan trên nhiều xã khác trong huyện Yên Sơn.

Là một người con của cộng đồng Cao Lan ở Yên Sơn và là một cán bộ văn hóa tương lai, tôi đặc biệt quan tâm đến lễ hội và công tác quản lý lễ hội đình Giếng Tanh, đó cũng là lý do tôi lựa chọn đề tài khóa luận tốt nghiệp ***“Công tác quản, tổ chức lễ hội cổ truyền tại Giếng Tanh - Huyện Yên Sơn, Tỉnh Tuyên Quang trong giai đoạn hiện nay”*** nhằm góp phần công sức của mình cho sự phát triển văn hóa lễ hội ở quê hương.

2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đề tài tập trung nghiên cứu lễ hội đình Giếng Tanh và công tác quản lý văn hóa đối với một lễ hội cổ truyền của người Cao Lan ở huyện Yên Sơn - tỉnh Tuyên Quang.

Đề tài giới hạn trong phạm vi lễ hội đình Giếng Tanh trong không gian văn hóa lễ hội cổ truyền của dân tộc Cao Lan và thực trạng quản lý Lễ hội trong giai đoạn từ năm 2007 đến nay.

3. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp luận của chủ nghĩa Mác - Lênin: đây là phương pháp được xem là cơ sở lý luận trong sự nhìn nhận đề tài, cấu trúc đề tài và xử lý nội dung.

Tra cứu tài liệu là phương pháp tiên quyết, không thể thiếu để hoàn thành bài viết. Nguồn tài liệu chủ yếu từ sách, báo, tạp chí, internet, báo cáo và những bài viết trước đây có liên quan.

Khảo sát thực địa là công cụ cơ bản trong việc thu thập và khai thác các thông tin thực tế tại một lễ hội cổ truyền của người Cao Lan ở huyện Yên Sơn - tỉnh Tuyên Quang.

Phương pháp tổng hợp, phân tích được áp dụng trong việc xử lý các thông tin khai thác được từ việc nghiên cứu tài liệu và khảo sát thực địa để trình bày trong đề tài.

4. Đóng góp của đề tài

Đề tài giới thiệu một cách khái quát về lễ hội đình Giếng Tanh – một lễ cổ truyền của người Cao Lan ở xã Kim Phú, huyện Yên Sơn, tỉnh Tuyên Quang và tìm hiểu thực trạng công tác quản lý văn hóa đối với lễ hội này.

Những đề xuất về giải pháp nâng cao hiệu quả công tác quản lý văn hóa đề từ đó góp phần bảo tồn và phát triển các giá trị văn hóa của người Cao Lan nói riêng và của các dân tộc thiểu số Việt Nam nói chung.

Đề tài còn là một tài liệu thực tiễn bổ sung tư liệu cho các bài nghiên cứu khoa học xã hội và văn hóa dân gian trước đây cũng như những nghiên cứu sau này.

5. Bố cục của đề tài

Ngoài phần mở đầu, kết luận, phụ lục và tài liệu tham khảo, đề tài gồm 3 chương:

Chương 1: Vai trò của Quản lý văn hóa đối với việc bảo tồn và phát huy những giá trị của lễ hội cổ truyền tại Việt Nam

Chương 2: Thực trạng về công tác quản lý, tổ chức lễ hội đình Giếng Tanh-huyện Yên Sơn, tỉnh Tuyên Quang trong giai đoạn hiện nay

Chương 3: Nâng cao hiệu quả công tác quản lý, tổ chức lễ hội đình Giếng Tanh trong giai đoạn hiện nay

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Sách – Văn bản:

1. Bảo tàng Tuyên Quang (2004), *Lý lịch di tích Đình làng Giếng Tanh*, Ngày 20-12-2004, Tuyên Quang.
2. Bảo tàng Tuyên Quang (2004), *Biên bản quy định khu vực bảo vệ di tích Đình làng Giếng Tanh*
3. Bộ Văn hóa - Thông tin (2001), *Quy chế tổ chức lễ hội* ban hành kèm theo quyết định số 39/2001/QĐ-BVHTT ngày 28-3-2001, Hà Nội.
4. Cao Đức Hải chủ biên(2011), *Giáo trình quản lý lễ hội với phát triển du lịch* , NXB Đại học Quốc gia Hà Nội
5. Chính phủ (2006), *Quy chế hoạt động văn hóa và kinh doanh dịch vụ văn hóa công cộng* Ban hành kèm theo Nghị định số 11/2006/NĐ-CP, Ngày 18-1-2006, Hà Nội.
6. Chính phủ (2005), Quyết định số 308/2005/QĐ-TT về *Quy chế thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang và lễ hội*, ngày 25-11-2005, Hà Nội.
7. Đinh Gia Khánh (1993), *Lễ hội truyền thống trong xã hội hiện đại*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội.
8. Hoàng Lương (1992), *Lễ hội truyền thống các dân tộc Việt Nam khu vực phía Bắc*, NXB Khoa học xã hội.
9. Hội đồng Quốc gia chỉ đạo biên soạn Từ điển Bách khoa Việt Nam (2002), *Từ điển Bách khoa VN T2*.
10. Hội đồng Quốc gia chỉ đạo biên soạn Từ điển Bách khoa Việt Nam (2002), *Từ điển Bách khoa VN T3*.
11. *Lễ hội trong cộng đồng các dân tộc Việt Nam*, NXB Văn hóa thông tin, 2004.
12. Phòng dân tộc huyện Yên Sơn (2011), *Báo cáo về tình hình dân tộc Cao Lan huyện Yên Sơn*.

13. Ths. Trần Thị Diên (2013), *Bài giảng Quản lý Văn hóa với phát triển du lịch*.
14. Ủy ban nhân dân tỉnh Tuyên Quang (2007), *Quyết định về việc xếp hạng di tích cấp tỉnh, di tích kiến trúc nghệ thuật: Đình làng Giếng Tanh*, ngày 19-11-2007, Tuyên Quang.
15. Vũ Thị Kiều (2012), *Công tác tổ chức lễ hội và quản lý lễ hội đình làng Như Xuyên, xã Đồng Quý, huyện Sơn Dương, Tỉnh Tuyên Quang*, Khóa luận tốt nghiệp cử nhân ngành Quản lý văn hóa.

Website:

16. Du lịch mùa lễ hội - Trung tâm xúc tiến du lịch Đồng Nai [truy cập ngày 26/4/2014]
<http://ttxtldongnai.vn/home/index.php?mod=article&func=view&id=8510&cid=627>
17. Huyện Yên Sơn - tỉnh Tuyên Quang – Trang tri thức Việt Nam [truy cập ngày 21/4/2014]
<http://www.vietgle.vn/trithucviet/detail.aspx?key=huy%E1%BB%87n+Y%C3%AA n+S%C6%A1n&type=A0>
18. Lễ hội đình làng Giếng Tanh – trang thông tin điện tử của Ủy Ban dân tộc [truy cập ngày 21/4/2014]
<http://www.cema.gov.vn/modules.php?mid=9416&name=Content&op=details#ixzz2LdaOzXPN>
19. Lễ hội Đình Giếng Tanh - nét văn hóa đặc sắc của đồng bào dân tộc Cao Lan ở huyện Yên Sơn tỉnh Tuyên Quang [truy cập ngày 21/4/2014]
<http://www.baotuyenquang.com.vn/le-hoi/le-hoi-dinh-gieng-tanh-net-van-hoa-dac-sac-cua-dong-bao-dan-toc-cao-lan-4074.html> [truy cập ngày 21/4/2014].
20. Trong lành Giếng Tanh – Đài Phát thanh và Truyền hình Tuyên Quang [truy cập ngày 15/4/2014]
<http://tuyenquangtv.vn/tin-tuc/78/OMTVB55269/Trong-lanh-Gieng-Tanh.html>

21. Văn hóa dân tộc Cao lan – trang công đồng facebook [truy cập ngày 21/4/2014]

<http://www.facebook.com/pages/๑๑-Văn-hóa-dân-tộc-Cao-Lan๑๑>

22. Bảo tồn văn hóa các dân tộc ở Lang Quán (Tuyên Quang) - Chuyên trang Văn hóa dân tộc của Bộ Văn hóa - Thể thao và Du lịch [truy cập ngày 25/4/2014]

<http://dantocviet.vn/ArticleDetail.aspx?articleid=61479&sitepageid=25>